

здібностей, характеру, стосунків і ставлення до інших, своїх завдань, призначення і т. ін.» [3]. Необхідність високого рівня рефлексивно-оцінної діяльності майбутніх учителів-філологів зумовлюється специфікою їхньої соціокультурної професійно-педагогічної діяльності, що полягає в підготовці їхніх вихованців до життя в різносоціальному, багатоманітному й полікультурному середовищі. У цьому зв'язку необхідно забезпечити розуміння студентами високої відповідальності за (не)готовність / (не)спроможність забезпечити формування соціокультурної компетентності учнів старших класів гімназії. Рефлексивно-оцінна діяльність майбутнього учителя-філолога передбачає осмислення ним власного рівня соціокультурної компетентності, усвідомлення відповідальності за майбутню професійну діяльність, оцінку стратегій щодо підвищення власних методичних досягнень.

Послідовна реалізація визначених педагогічних умов покликана забезпечити оптимізацію навчального процесу з підготовки майбутніх учителів-філологів до формування соціокультурної компетентності в учнів старших класів гімназії.

Література

1. Братанич О. Г. Педагогічні умови диференційованого навчання учнів загальноосвітньої школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / О. Г. Братанич; Криворізьк. держ. пед. ун-т. – Кривий Ріг, 2001. – 238 с. **2. Вербицький А. А.** Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / А. А. Вербицкий. – М. : Высшая школа, 1991. – 207 с. **3. Краткий психологический словарь** / Сост. Л. А. Карпенко; под ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – Ростов н/Д. : Феникс, 1998. – 512 с.

УДК 801.73

Елла Часова, Віталій Івчук

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МЕТОДИЧНИХ ПОСІБНИКІВ З ХІМІЇ ДЛЯ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ

Часова Е. В., Івчук В. В. Особливості підготовки методичних посібників з хімії для навчання студентів-іноземців.

Розглянуто деякі питання підготовки навчальних посібників з хімії для студентів-іноземців підготовчого відділення. Запропоновано ефективний навчальний посібник, спрямований на інтенсифікацію процесу вивчення хімії, що містить навчальний тлумачний термінологічний словник хімічних термінів українською, російською, англійською, французькою та арабською мовами.

Ключові слова: хімія, викладання хімії, студенти-іноземці, методичний посібник.

Часова Э. В., Ивчук В. В. Особенности подготовки методических пособий по химии для обучения студентов-иностранных.

Рассмотрены некоторые вопросы подготовки учебных пособий по химии для студентов-иностранных под подготовительного отделения. Предложено эффективное учебное пособие, направленное на интенсификацию процесса изучения химии, которое содержит учебный толковый терминологический словарь химических терминов на украинском, русском, английском, французском и арабском языках.

Ключевые слова: химия, преподавание химии, студенты-иностранные, методическое пособие.

Chasova E. V., Ivchuk V. V. Peculiarities of training manuals on chemistry for teaching foreign students.

The article analyses some aspects of training manuals on chemistry for foreign students of the preparatory department. It offers effective training manual aimed at the intensification of the process of studying chemistry, which includes academic explanatory glossary of chemical terms in Ukrainian, Russian, English, French and Arabic.

Key words: chemistry, chemistry teaching, foreign students, study guide.

Основним завданням викладання хімії іноземним студентам на етапі до вищівського навчання є підготовка їх до успішного сприйняття програми з хімії на першому курсі університетів України.

Задля реалізації цієї мети студенти-іноземці повинні, насамперед, оволодіти мовою предмета як засобом отримання наукової інформації, і на цій основі засвоїти найнеобхідніші для продовження навчання у вищих України знання предмета з умінням викладати їх українською або російською мовами. Щоб досягти такого рівня, необхідно не тільки знати мову предмета, включаючи лексику і конструкцію речень, літерну і графічну символіку, властиві науковому стилю мовлення, але й володіти комунікативними вміннями, такими, як читання і переказ хімічного тексту, умінням користуватися словником, відповідати на питання викладача, відтворювати розповідь викладача тощо [2].

У реалізації перерахованих умінь важливу роль відіграють навчальні посібники та словники хімічних термінів. Застосування традиційних навчальних посібників з хімії, призначених для українських університетів, показало недоцільність їх використання через складність (для іноземних студентів) мови викладення навчального матеріалу в цих навчальних посібниках, розрахованих виключно на українських студентів [3].

Mета статті – проаналізувати основні тенденції у створенні навчальних посібників з хімії для іноземних студентів. З'ясувати і висвітлити переваги запропонованого навчального посібника, які сприяють більш глибокому засвоєнню навчального матеріалу з хімії.

Спроба використати для іноземних студентів, які вивчають хімію, спеціалізовані навчальні посібники, призначенні для студентів-іноземців, які були видані набагато раніше, також не принесла успіху, оскільки за останні 10–15 років суттєво змінилися і програми навчальних курсів, і вимоги, що висуваються до іноземних студентів, які навчаються в Україні [7].

У процесі пошуку моделі навчального посібника з хімії для студентів-іноземців, які навчаються за програмою довузівського етапу навчання, був створений навчальний комплекс, що включає навчальний посібник із загальної та неорганічної хімії та комплексний навчальний словник хімічних термінів для студентів.

У розгляданому посібнику представлено розділи: основні поняття в хімії, атомно-молекулярне вчення і основні закони хімії, класи неорганічних сполук, періодичний закон і періодична система Д. Менделеєва, будова атома і хімічний зв'язок, хімічні реакції й закономірності їх перебігу, розчини і теорія електролітичної дисоціації, окисно-відновні реакції, електроліз, загальні властивості металів.

Основною відмінністю цього посібника від усіх традиційних посібників є викладення навчального матеріалу паралельно супроводжуючи його малюнками, схемами, таблицями, формулами і хімічними реакціями з номінальним числом лексичних одиниць і з найбільшим числом символів і малюнкових схем, що образно відображають суть основних законів, теорій і понять хімічної науки. Саме номінальне співвідношення представлених малюнкових, графічних і різних знакових зображень (добре зрозумілих студентам) з числом термінологічних одиниць української або російської хімічних мов, повноцінно відображає змістовну суть кожної теми курсу

хімії і дозволяє не допустити мовного перевантаження, одночасно забезпечуючи успішне засвоєння навчального матеріалу, а також накопичення необхідного обсягу словникового запасу хімічної лексики [1].

При цьому особливу роль відіграють, наприклад, схеми, які ілюструють генетичний зв'язок між найважливішими класами неорганічних сполук, що дозволяють студенту узагальнити отримані ним знання, як з окремих розділів, так і у змісті курсу загальної та неорганічної хімії.

Важливою перевагою схем у цьому посібнику є відображення ними істотних зв'язків між поняттями, які у своїй сукупності визначають логічну структуру матеріалу, що відповідає основним вимогам системного підходу [6].

Опис біологічної ролі таких елементів, як: калій, натрій, кальцій, гідроген, карбон і води в житті живих організмів, виконує одночасно функцію реалізації міжпредметних зв'язків (в даному випадку між хімією і біологією, котра також вивчається іноземними студентами).

Робота з використанням проаналізованого посібника у викладанні хімії та анкетуванням студентів-іноземців показали позитивні результати: іноземні студенти з цікавістю і великом бажанням вивчали хімію, при цьому успішність їх суттєво підвищилася.

Запропонована форма викладення навчального матеріалу виявилась найбільш результативною для систематизації та закріплення знань і дозволила іноземним студентам опанувати значні обсяги теоретичного матеріалу за більш короткий період часу, оскільки засвоєння матеріалу та лексики мови хімії реалізувалося, в першу чергу, через образне сприйняття, на яке максимально орієнтована модель запропонованого навчального посібника.

На основі глибокого аналізу досвіду роботи з методичним посібником протягом цілого навчального року і детального аналізу переваг та недоліків самого посібника авторами було зроблено висновок про доцільність створення, як доповнення до посібника, термінологічного хімічного словника і використання його для накопичення словникового запасу україномовної та російськомовної хімічної лексики. Такий словник був складений авторами за участю філолога [4].

Практика викладання іноземним студентам хімії з використанням навчального комплексу, що складається з нового типу навчального посібника, разом із комплексним тлумачним словником, показала можливість істотної інтенсифікації процесу навчання і підвищення інтересу іноземних студентів до самостійної роботи з навчальною літературою.

Навчальний матеріал, що міститься в розроблених методичних посібниках, дозволяє: ефективно використовувати весь спектр запропонованих новацій під час повторення матеріалу студентами в процесі їх підготовки до тестування, заліку, написання контрольних робіт і до іспиту з курсу «Загальна та неорганічна хімія»; успішно використовувати велику кількість таблиць, схем, малюнків, наведених у посібниках, як роздатковий матеріал у процесі вивчення хімії безпосередньо на заняттях; розглядати посібники як один з варіантів систематизації хімічних знань [5].

Розроблені на кафедрі хімії методичні посібники, а саме: методичний посібник з загальної та неорганічної хімії, словник хімічних термінів, призначенні для вивчення азів хімії іноземними студентами і випробувані в групах підготовчого факультету, – є адекватними для студентів-іноземців, які готуються до навчання у видах України.

Література

- 1. Борисова Е. В.** Логические схемы в учебных картах на занятиях с иностранными студентами по химии / Е. В. Борисова // Международное сотрудничество в образовании. – 2004. – Ч. 2. – С. 171–174.
- 2. Вишнякова С. А.** О

принципе учета влияния коммуникативного намерения на структурно-смысловую организацию текста как ведущего при анализе дискурса научного текста / С. А. Вишнякова // Материалы XXXVIII межд. филол. конф.: Русский язык как иностранный и методика его преподавания. – СПб. – 2008. – Вып. 20. – С. 141–150.

3. Вишнякова С. А. Функциональный подход к обучению понимания научно-учебного теста (на материале делового общения) / С. А. Вишнякова // Актуальные проблемы гуманитарного знания в техническом вузе (II Всероссийская научно-методическая конференция). – СПб. – 2009. – С. 120–122.

4. Гаршин А. П. Толковый словарь по химии для школьника, абитуриента, студента / А. П. Гаршин. – СПб.: Изд-во «Деан», 2004. – 336 с.

5. Пидкасистый П. И. Теоретические основы обучения студентов знаниям и методам познавательной деятельности / П. И. Пидкасистый, Б. И. Коротяев, В. И. Хозяинов // Современная высшая школа. – 1980. – № 2. – С. 138–143.

6. Сатбалдина С. Т. Рекомендации по моделированию учебной деятельности с целью развития творческого мышления на уроках химии / С. Т. Сатбалдина // Методика формирования системы знаний при изучении химических дисциплин в педвузе: сб. науч. работ. – М., 1983. – С. 159–167.

7. Хомченко Г. П. Пособие по химии для поступающих в вузы / Г. П. Хомченко. – М.: Издательство «Новая Волна», 2000. – 464 с.

УДК 378. 147

Тетяна Чухно

КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА

Чухно Т. В. Культурологічні аспекти формування професійно орієнтованої особистості майбутнього викладача.

У статті висвітлено, теоретично обґрунтовані питання підготовки майбутнього викладача через гуманітаризацію змісту професійної освіти в сучасних умовах, запропоновано шляхи формування професійно орієнтованої особистості майбутнього викладача на основі культурологічного підходу та визначено педагогічні умови імплементації цих завдань.

Ключові слова: культурологічний підхід, культура, професійна освіта, професійна підготовка, педагогічна діяльність.

Чухно Т. В. Культурологические аспекты формирования профессионально ориентированной личности будущего преподавателя.

В статье освещены теоретически обоснованные вопросы подготовки будущего преподавателя с помощью гуманитаризации содержания профессионального образования в современных условиях, предложены пути формирования профессионально ориентированной личности будущего преподавателя на основе культурологического подхода, также определены педагогические условия имплементации этих задач.

Ключевые слова: культурологический подход, культура, профессиональное образование, профессиональная подготовка, педагогическая деятельность.

Chukhno T. V. Cultural aspects of developing professionally-oriented personality of the future teacher.

The article highlights some issues concerning theoretically substantiated training the future teacher through humanizing the content of professional education in present-day conditions. The author offers the ways of developing professionally-oriented personality of